

finançades des d'instàncies públiques clarament anticristianes; o sent pena en veure convertits en hotels antics convents erigit vers Déu, però recordant que l'important no són els edificis.

Domènec Melé

Al volante de un santo.
Mis años junto a san Josemaría
Javier Cotelo
Madrid: Rialp, 2021, 192 pág.

Javier Cotelo, arquitecte madrileny, nascut el 1932, i afecionat als cotxes des de molt jove, va tenir la sort d'haver estat escollit per acompanyar el fundador de l'Opus Dei, sant Josepmaria Escrivá, durant més de dues dècades, conduint el cotxe en què viatjaven, a més, els dos "custodes" de sant Josepmaria, Álvaro del Portillo i Javier Echevarría, que serien després els seus successors respectivament al capdavant de l'Opus Dei. Va treballar a Roma aquests anys, projectant la seu central de l'Opus Dei i uns quants edificis més. Ahora, s'encarregava de portar el fundador en cotxe tant a Roma com en els seus freqüents viatges per Europa, en una època d'expansió de l'Obra per aquests països, als quals anava el fundador amb una certa freqüèn-

cia, sabedor de la dificultat del començament i la conveniència d'encoratjar els seus joves fills, que batallaven per portar la fe i l'esperit de l'Obra, al que podríem anomenar una freda Europa poc acollidora de les realitats espirituals.

L'autor del llibre narra una multitud d'anècdotes i de circumstàncies inèdites, que tenen el gust de la normalitat. Molts dels que van conèixer i tractar sant Josepmaria coincideixen en aquest aspecte: era molt normal. Hom estava a gust, relaxat, al seu costat. No hi havia la necessitat de "fer-ho bé", sinó només de comportar-se amb naturalitat.

De tant en tant, això sí, es notava que estava resant. No passava, per exemple, per davant d'un cementiri sense resar una oració pels difunts. Sabia localitzar les torres de les esglésies i acompanyar el Senyor al sagrari. Al mateix temps cantava, reia, li recordava anècdotes de quan el Javier era jove...

També, és clar, van tenir algun accident. Per exemple, una vegada, a prop de Venècia, on el cotxe va relliscar per una carretera glaçada i va anar a petar contra una fita. Sant Josepmaria va tranquil·litzar el Javier: "No et preocupis, ara vindran uns altres i ens trauran d'aquí", com efectivament va passar. El primer que van fer en arribar a Venècia va ser anar a la basílica de la "Madonna della Salute" a donar gràcies a Déu perquè havien sortit il·lesos de l'accident. Aquella fita havia evitat que rodessin pel talús, la qual cosa hauria tingut pitjors conseqüències.

L'autor, a més d'arquitecte i conductor, és fotògraf i una mica artista. Ha pin-

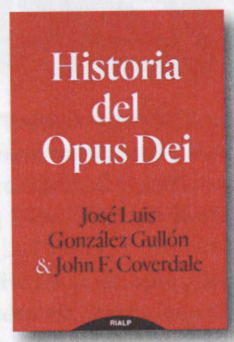
tat uns quants quadres. Per això, aprecia molt els dots artístics de sant Josepmaria —quan era jove havia pensat ser arquitecte—. I així, en molts viatges fotografiava detalls arquitectònics, solucions constructives, que després transmetia a l'estudi d'arquitectes per plasmar-los als projectes apostòlics que impulsava sant Josepmaria, com la seu central de l'Obra al carrer de Bruno Buozzi, o el Col·legi Romà de la Santa Creu a Cavabianca, als afores de Roma.

També acompanya sant Josepmaria i els “custodes” en el seu descans d'estiu a diversos llocs. En aquestes ocasions, sobretot al nord d'Itàlia, el Javier “descansa” amb sant Josepmaria i els dos “custodes”, compartint l'horari i el pla de vida espiritual que traçaven per a aquests dies. És una convivència familiar d'unes quantes setmanes en cases d'estiueig llogades o cedides per alguna família amiga. Així, és a Gagliano Aterno el 1967; a Sant'Ambrogio Olona, Varese, el 1968; a Pian di Sole, Premeno (1969, 1970); a Gaglio (1971), i, finalment, a Civenna, Altra Brianza, durant els estiueigs de 1972 i 1973.

Eren anys del postconcili, difícils per a l'Església. En aquest context, Álvaro del Portillo s'esforçava perquè descansés i es distraqués de manera serena i tranquil·la. Sant Josepmaria patia molt per aquesta crisi que va delmar molts ordes religiosos i va buidar seminaris, alhora que estenia un clima de desobediència dins de l'Església. I, per això, al final d'aquests anys, va escriure una sèrie de cartes als membres de l'Obra, que va anomenar “campanades”, per encoratjar-los a ser fidels i a resar per l'Església.

La dedicatòria del llibre és a l'actual Prelat de l'Obra, Fernando Ocariz, el qual va animar decididament el Javier a escriure aquest llibre. I afegeix: “amb l'esperança que faci molt bé a qui ho llegeixi”. Segur que es complirà aquest desig, en primer lloc, en els seguidors de sant Josepmaria, però també en molts altres que apreciaran que un sant, abans que sant, és home. I un home normal, en què el que destaca, segons l'autor, és l'afecte que desprèn envers totes les persones que s'ha anat trobant al llarg de la seva vida.

Eduard Ventura

Historia del Opus Dei
 José Luis González Gullón y John F. Coverdale
 Madrid, Rialp, 2021, 699 pàgs.

Fins ara, explicar la història de l'Opus Dei havia estat en gran mesura explicar la vida del seu fundador, Josepmaria Escrivà de Balaguer, canonitzat pel papa Joan Pau II a l'octubre del 2002. Tanmateix, en aquesta obra de gairebé 700 pàgines, els historiadors José Luis González Gullón i John F. Coverdale s'enfronten al repte de presentar al lector una història global, completa, no tan lligada al fundador —encara que evi-